Az ENHANCE Podcast epizód átirata: Utak egy jobb jövőért

Felvétel: NHE

Bevezető: Üdvözöljük a hallgatókat! Ez az „Enhance Project" keretében készült podcast-sorozatunk második része. Ebben az epizódban a magyar oktatási rendszerben hátrányos helyzetű diákok előtt álló nehézségekről beszélgetünk. Ezek a gyerekek gyakran kevesebb támogatást kapnak otthonról, nehezebben jutnak hozzá a tanulási lehetőségekhez, és hátrányos helyzetben vannak társaikhoz képest. Van azonban remény. A civil szervezetek, köztük a pécsi Élmény Tár Tanoda is, azon dolgoznak, hogy ezeknek a fiataloknak lehetőséget biztosítsanak a lemaradásuk ledolgozására, a tanulás örömének megtapasztalására és egy jobb jövő megteremtésére. Ebben a beszélgetésben az Élmény Tár Tanoda munkatársai, **Fúrós Anita** és **Tasnádi Zsófia** mesélik el, hogyan segítik a diákokat, és miért elengedhetetlen a munkájuk. Szia!

Zsófia – Anita: Helló!

K: Kérlek, mutassátok be röviden az Élmény Tár Tanodát és azt, hogy mit csináltok Pécsen.

Zsófia: Az Élmény Tár 2010 óta működik a város egyik szegregált területén. Mindig azt mondom, hogy fontos tudni, hogy ez nem egy klasszikus szegregált terület, hanem inkább egy átmeneti zóna a belváros és a külváros között, így a mikroszegregált területek beszorulnak ebbe a magas vagy magasabb státuszú családi környezetbe, ahol a gyerekek nagyon szegényes körülmények között élnek, mind az infrastruktúra, mind a pénzügyi helyzet tekintetében. Jellemzően önkormányzati bérlakásokban élnek a családjukkal, és ez az a terület, ahol mi dolgozunk.

Létrehoztunk egy lehetőségeket teremtő közösségi teret, ahol olyan programokat kínálunk, amelyek nemcsak a hátrányos helyzetű gyermekek számára vonzóak, hanem mindenki számára, aki jó közösségbe szeretné küldeni gyermekét. Fontosnak tartottuk ezt, hogy ne hozzunk létre egy újabb szegregált helyet, hanem valóban mindenki számára minőségi programokat tudjunk kínálni. Nyilvánvaló, hogy azoknak a gyerekeknek is szükségük van erre a színvonalra, akiknek a családja nem engedheti meg magának, és azt szeretnénk, hogy a város bármely részéről érkező gyerekek számára vonzó legyen, függetlenül anyagi hátterüktől. Elsősorban azoknak a gyerekeknek szeretnénk lehetőségeket teremteni, akik hátrányos helyzetből indulnak, vagy akiknek a családja nem rendelkezik anyagi eszközökkel ahhoz, hogy gyermekeiket magas színvonalú szabadidős programokra, fejlesztő foglalkozásokra vagy magánórára járatssák. Az Élmény Tárban tehát mentorálási rendszert működtetünk, amelyben minden gyermeknek van egy mentora, aki átfogóan felelős azért, hogy a gyermekek jól érezzék magukat. Ez magában foglalja a szülőkkel és a tanárokkal való kapcsolattartást, a problémák megoldását, valamint a gyermekekkel való személyes kapcsolat kialakítását, így támogatva őket egyéni életútjukon. Délutáni tevékenységeink több részből állnak.

Van egy rész, ahol a tanulásban segítjük a gyerekeket, elsősorban képességeik és készségeik fejlesztésére összpontosítva; ez azonban gyakran háttérbe szorul, amikor a mindennapi iskolai kihívásokra kell reagálnunk, mert nagyon gyakran a programokban részt vevő gyerekeknek segítségre van szükségük olyan dolgok értelmezésében vagy pótlásában, amelyeket a nappali tanórákon nem tudnak olyan gyorsan követni. Itt egy felnőtt dolgozik egy gyermekkel, amit önkénteseink segítségével tudunk megvalósítani, így sok önkéntessel

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

dolgozunk együtt, és egyébként jelenleg is fogadjuk a jelentkezéseket önkéntes programunkba. Tehát ha valakit érdekel ez a fajta tevékenység, szívesen látjuk soraiban. A délután hátralévő részében pedig mindenféle készségfejlesztő műhelymunkák zajlanak. Ezeket mindig a gyerekek igényeihez igazítjuk. Itt mindent megtalálhatnak a kézművességtől a sporton át a zenéig. Nagy hangsúlyt fektetünk a demokratikus kultúra, a demokratikus nevelés és a vitakultúra fejlesztésére. Erre külön programunk van, az „ ", valamint két külső klubunk, az egyik lovaglásra, amelybe néhány gyerek jár, a másik pedig informatika. Ezeket nem a helyszínen, hanem külső helyszíneken tartjuk.

A másik fő programunk, amelyet nem csak a lehetőségek teremtésére szolgáló közösségi térünkben valósítunk meg, a „You Are Not Alone" (Nem vagy egyedül) program. De ezt Anita-ra bízom, hogy bemutassa.

Anita: Igen, ahogy Zsófi említette, az Élmény Tárban sok gyermekkel dolgozunk, ezért nagy hangsúlyt fektetünk egy olyan közösségi tér létrehozására, ahol mindenki biztonságban érzi magát, ahol senki sem marad egyedül. Ezért, ezen az elgondoláson alapulva, elkezdtünk egy traumafókuszú megközelítést alkalmazni, hogy megértsük, milyen megküzdési stratégiákkal rendelkeznek a gyermekek, és milyen alternatív módszereket kell alkalmaznunk velük szemben, amelyeket – mondjuk úgy – a tanárok a frontális oktatás során nem igazán tudnak használni. Aztán 2020-ban elvégeztünk egy képzést a Nane nevű szervezetnél, ami egy facilitátor-képzés volt. Ennek részeként fiatal lányoknak szóló prevenciós foglalkozásokat indítottunk a központunkban, és olyan sikeresek voltak, hogy az eredetileg tíz alkalmas program már öt éve folyik. Jövőre lesz a hatodik évünk. Elkezdtünk tehát gondolkodni ezen, mert sajnos voltak rossz tapasztalataink a gyermekvédelemmel, és néhányunk is a rendszerbe került. Aztán elgondolkodtunk azon, mi történne, ha több teret adnánk ennek a problémának a kezelésére, hogyan tudnánk biztonságosabb teret biztosítani a gyermekek számára, és hogyan tudnának a szakemberek még nagyobb empátiával kezelni a gyermekeket. Így most létrehoztunk egy kerekasztalt, amely havonta ülésezik, és amelyen különböző szakemberek, szociális munkások, pszichológusok és még a rendőrség is részt vesz. A kerekasztalnál megbeszéljük, mit tehetünk együtt, hogy enyhítsük ezeket a rendszerbeli problémákat itt, Pécsen, mert beszélhetünk arról, hogy országszerte vannak komoly problémák, de mi itt vagyunk Pécsen, és így azon gondolkodunk, hogyan tudunk itt együtt dolgozni, hogy tegyünk valamit a gyermekekért. Két havonta panelbeszélgetést is tartunk, amelyet úgynevezett civilek számára hoztunk létre, és ahol különböző témákat vitatunk meg. Fő témánk azonban az áldozatok hibáztatása, mert sokan nem tudják, miért maradnak a családon belüli erőszak áldozatai ilyen kapcsolatokban, és gyermekeink ebben a tekintetben meglehetősen sebezhetőek, tekintve, hogy egy ilyen széttagolt közösségben és egy ilyen szegregált oktatási rendszerben kell felnőniük, ezért igyekszünk ezeket a kérdéseket felvetni és folyamatosan képezni magunkat. Van egy akkreditált képzési programunk is szociális munkások számára, amely általában segít nekik ezt a megközelítést alkalmazni, mert úgy gondolom, hogy ha egyszer sikerül ilyen módon formálnunk valakinek a gondolkodásmódját, akkor a technikák megtanítása már nem jelent nagy, bonyolult feladatot.

K: Örömmel látom, hogy milyen sok nagyszerű dolgot végeznek. A következő kérdésem az lenne, hogy mi született ezekből az informális megbeszélésekből és kerekasztal-beszélgetésekből: mik a főbb problémák, amelyekkel a hátrányos helyzetű diákok vagy azok szembesülnek, akik hozzájuk fordulnak?

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Anita: Nos, azt hiszem, ahogy a neve is sugallja, a hátrányos helyzet azt jelenti, hogy sok lehetőség nem áll rendelkezésre, vagy vannak olyan körülmények, amelyek lehetetlenné teszik számukra, hogy részt vegyenek bizonyos tevékenységekben, például a tehetséggondozásban, ahol nincs senki, aki elkísérje őket – aki nem a szülő –, mert a többgyermekes szülőknek nehéz időt szakítaniuk arra, hogy elkísérjék őket ilyen programokra. Ráadásul azért is, mert olyan helyen élnek, ahová nehéz eljutni, vagyis nem is annyira az, hogy nehéz eljutni, hanem hogy nincsenek megfelelő közlekedési szolgáltatások ( ), és tudod, minden pénzbe kerül, és így lemaradnak a minőségi oktatásról, ami nagy hátrányba hozza őket, amit itt-ott pótolni kell, de ez egy nagyon hosszú folyamat. És egyébként úgy gondolom, hogy a kötelező iskoláztatási korhatár 16 évre történő csökkentése nem fogja enyhíteni a helyzetet, mivel sokan fognak kimaradni az iskolából, vagy inkább máris sokan kimaradnak; biztos, hogy a kimaradók száma nőtt. Szóval szerintem a hozzáférés teszi nehézzé, és aztán a különféle hátrányok, vagyis azok a hátrányok, amelyeket gyermekként szenvednek el, és amelyeket magukkal visznek a felnőttkorba. Tehát ez egy nagyon ciklikus folyamat, ami egy soha véget nem érő történet. Nagyon nehéz kijutni ebből a helyzetből az életben, ha valaki hátrányos helyzetből indul, és emiatt megbélyegzik, azt mondják neki, hogy semmire sem képes, mert sajnos vannak, akik ezt mondják nekik, és akkor hiányzik belőlük az önbizalom és mindenféle dolog, és aztán olyan felnőttnek kell lenniük, amilyennek a társadalom elvárja őket. Szerintem ez nagyon-nagyon nehéz, és senki sem beszél arról, hogy pszichológiailag milyen nehéz így felnőni, és aztán megfelelni az elvárásoknak.

Zsófia: Van egy elképzelésünk, amit mindig is hangoztatunk, hogy valójában azok a gyerekek, akik olyan körülmények közül járnak iskolába, ahol otthon nincsenek megfelelő szolgáltatások – és szolgáltatások alatt azt értem, hogy nincs otthon könyvespolc, nincsenek otthon képeskönyvek, és a szülők nem olvassák el a napi híreket az újságban –, nincs kapcsolatuk az írott szöveggel vagy a betűkkel, ami egyébként sok középosztálybeli családban is egyre ritkábbá válik.

Nagyon fontos, hogy milyen könyvek és oktató játékok állnak rendelkezésre egy óvodáskorú gyermek számára a környezetében, és a mélyszegénységben élő családok többségénél ezek a források hiányoznak. Az iskolában azonban az első osztályban hallgatólagos elvárás, hogy a gyerekeknek legyen valamilyen kapcsolatuk a betűkkel, az írással és az olvasással. Tehát ha valaki ezt korábban nem tapasztalta meg, akkor szinte leküzdhetetlen hátrányba kerül az első osztályban, ami aztán az Anita által említett következményekkel jár, nevezetesen, hogy ezek a hátrányok nem csak hogy nem csökkennek, hanem sajnos az oktatási rendszer is olyan akadályokat állít ezek elé a már eleve hátrányos helyzetű gyerekek elé, amelyeket szerintem önállóan lehetetlen leküzdeni. És aztán természetesen azt látjuk, hogy általában mindenki befejezi a nyolcadik osztályt, de utána a szakadék olyan szélesre tágul, és szerintem a középfokú oktatás annyira hatástalan, hogy a hátrányos helyzetből induló gyerekek nagy számban kiesnek, és véleményem szerint közülük nagyon kevesen folytatják a tanulást és szereznek szakmát.

Anita: Igen, és szerintem az is fontos, hogy beszéljünk arról, hogyan lehet utána egy hátrányos helyzetben élni, vagy hogyan lehet a társadalom teljes jogú tagjává válni, mert mindenki ezt várja el, de senki sem beszél arról, hogy a szélsőséges szegénységben élő hátrányos helyzetű családokban általában csak az a helyzet, hogy vagy van nyolcadikos végzettséged, vagy nincs. És a korhatár 16 évre történő leszállítása sem segít sokat a helyzeten. És senki sem beszél arról, hogy miért nincsenek könyvek otthon, és általában a szülőket hibáztatják. Eközben nem látják a helyzet mélységét és azt, hogy mi a legfontosabb

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

ezekben a körülmények között. Ha a túlélés attól függ, hogy tudok-e enni adni ennek a gyereknek, vagy hogy tudok-e rendesen enni az iskolában, akkor nem lesz prioritás, hogy könyvet vegyek magamnak. Ha nem így nőttem volna fel, nagyon nehéz lenne elfogadni azt a hozzáállást, hogy rendben van, ha minden este olvasok, miután főztem, dolgoztam és gondoskodtam az összes gyerekről. Úgy gondolom tehát, hogy ezt a témát meg kell vitatni, hogy az emberek ne az áldozatokat hibáztassák, ami sok ember számára érthetetlen. Például nagyszerű, hogy az önkéntes képzésünk tartalmaz egy részt, ahol ezekről a szocializációs ütemtervekről beszélünk, arról, hogy hogyan működnek az egyes családokban, vagy hogyan működnek az egyes embereknél, mert így átfogóbb képet kapnak. És nem arról van szó, hogy azt mondjuk: „Igen, elmehetnél dolgozni." Nem is tudom; gyakran hallani ilyen sztereotípiákat, de ahelyett, hogy megpróbálnánk meglátni az ember hátrányai mögött, mi az, ami megakadályozza őket abban, hogy ezt megtegyék?

Zsófia: Igen, és sajnos azt is tapasztalom, hogy a rendszer nagyon gyakran nem néz ezek mögé, az okok mögé, és olyan elvárásokat támaszt a szülőkkel szemben, amelyeknek nem tudnak megfelelni, mert senki sem mutatta meg nekik, vagy tanította meg nekik. Nincs meg a tudásuk ahhoz, hogy segítsenek a gyermekeiknek ebben, ezért másképp kell megközelítenünk a dolgot.

Anita: Igen, és egyetértek azzal, hogy ez nagyon nehéz, különösen a hátrányos helyzetű emberek számára, vagy inkább azt gondolom, hogy ebben a társadalomban mindenki traumatizált, és azokat a viselkedésformákat, amelyek másokban annyira idegesítőek, én is magamban tapasztalom, és nagyon nehéz elviselni és megérteni, miért viselkednek így, miért kiabálnak az órán, és miért van szükségük ennyi figyelemre. Vannak tehát ilyen dolgok, de mind megérthető, és vannak eszközök is erre. Nem azt mondom, hogy könnyű, mert szerintem talán megköveznek majd azért, hogy ezt mondom, de az emberek idegesítőek tudnak lenni, és néha a gyerekek is, különösen, ha ilyen hátrány van a háttérben.

K: Elmesélne nekünk egy személyes történetet vagy egy sikertörténetet, amelyből kiderül, miért volt fontos önnek, hogy kitartson azokban az években?

Anita: Igazán nem szeretem ezt a kérdést, és azért nem szeretem, mert az emberek mindig a tapasztalatainkról kérdeznek, vagy gyakran azt kérdezik, hogy küldtünk-e már valakit egy bizonyos egyetemre, vagy hogy a gondozásunkban felnőtt gyerekek hogyan boldogulnak a tanulmányaikban. Nem az én feladatom, hogy egy gyereket bejuttassak az egyetemre, és nem hiszem, hogy az Elmény Tár feladata lenne. A mi feladatunk az, hogy ott legyünk a gyerekek mellett, és ők érzik ezt a megközelítést, amellyel dolgozunk, és tényleg érzik. Mert a mentor-mentorált kapcsolat lényege nem csak az, hogy azonosítsuk a problémákat és közöljük azokat az illetékesekkel, hanem az is, hogy olyan kapcsolatot építsünk ki, amely lehetővé teszi, hogy megértsük a gyereket, és hogy ő kifejezhesse a problémáit, hogy aztán mi irányíthassuk őt. Mindig azt mondom, hogy amikor az Élmény Tárnál kezdtem el mentorálni, nagyon lelkes voltam, azt hittem, hogy meg fogjuk változtatni a világot, és az egyik mentoráltam nagyon jól rajzolt, és mindig azt mondtam neki, hogy remek lesz, és menjen, csinálja, ő pedig mindig azt mondta, hogy nem akarja. Aztán arra a következtetésre jutottam, hogy: „Ó, igazad van, miért kényszerítelek erre? A te életed; azt csinálsz vele, amit akarsz. De itt vagyok. És szerintem ez a lényeg, hogy a sikertörténeteink ezek a kapcsolatok, amelyek így jönnek létre, és amelyek még mindig tartanak. Tehát nem arról van szó, hogy valaki nem ment egyetemre, és soha többé nem hallunk róla, hanem arról, hogy még mindig tudunk a gyerekekről, és arról, ki mit csinál. Vagy ott vannak a lányoknak szóló műhelyeink, ahol bizalmi légkört tudunk teremteni, amelyben igazán nehéz és kényes témákról is

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

beszélhetünk, és ők mindig azt mondják, hogy ez nagyszerű, mert máshol nem tudnak ezekről a dolgokról beszélni, legyen szó szexualitásról, párkapcsolatokról, családon belüli erőszakról, vagy arról, hogyan viszonyulnak a saját életükhöz és tisztelik a határokat. Szóval ezek nagyon pozitív élmények, vagy sikertörténetek. Van még egy dolog: a diákok beiratkozási folyamata úgy működik, hogy a tanár mindig értesít minket, kinek van szüksége segítségre. Az egyik fiú nagyon gyengén teljesített egy „ ” tantárgyból; nem emlékszem pontosan, melyikből, és nagyon határozottan közölte a tanárral, hogy szeretne járni a tanulási központba, és látta, hogy segítségre van szüksége. Szóval szerintem ezek olyan dolgok, nem is tudom, ez a demokratikus megközelítés és az érdekeik képviselete, vagy akár az, ahogyan képviseljük őket, szerintem ez egy nagyon fontos érték, amit nagyra tartunk.

Zsófia: Nem hiszem, hogy olyan szervezet vagyunk, amely lenyűgöző eredményekkel büszkélkedhet azzal kapcsolatban, hogy hányan végeztek középiskolát és mentek tovább egyetemre. Szerintem sokkal inkább egy átlagos szervezet vagyunk, vagy mondjuk úgy, hogy reális. Mi tényleg azokért a gyerekekért és családokért vagyunk ott, akik nem feltétlenül kiemelkedőek semmiben, de nekik is nagyon szükségük van a közösségre, de ez rettenetesen nehéz, mert gyakorlatilag mindenhol ott vagyunk, így nagyon nehéz, mert mindig szélmalomharcot vívunk, hogy úgy mondjam. Például volt egy gyerekünk, és ez nem egy sikertörténet, hanem éppen ellenkezőleg. Nyolc hónappal azelőtt hagyta ott az iskolát, hogy megszerezte volna a szakmájához szükséges képesítést, és rajtunk kívül senki sem próbálta lebeszélni az iskolaelhagyásról. Úgyhogy szerintem ez nagyon nehéz, de határozottan eredménynek tartom, hogy az általunk ott létrehozott közösség egy igazán támogató, erős közösség, és hogy még azok is visszajöhetnek, akik évek óta nem járnak oda rendszeresen. Van egy metafora, amit gyakran használunk, hogy a gyerekeknek azt mondjuk, tekintsék minket világítótoronynak, így később, ha valaha eltévednek, vagy az élet egy nagyon viharos helyre viszi őket, és problémáik adódnak, emlékezzenek arra, hogy visszajöhetnek hozzánk. És hála Istennek, ez az üzenet eljut hozzájuk, mert sok olyan gyerek jön vissza, aki már elmúlt 18 éves, nem fejezte be az iskolát, de szeretne tanulni valamit, vagy azt szeretné, hogy segítsünk neki megírni az önéletrajzát, hogy munkát szerezhessen. Határozottan sikernek tartom, hogy ez egy valódi kapcsolat, ahogy mondtad, Anita.

Anita: Igen, és szerintem az is fontos, hogy ezt közöljük velük. Például a mentoráltamnak, aki most tette le a vizsgáit, nagyon világosan elmondtam, hogy nem csak azért vagyok büszke rá, mert letette a vizsgáit, hanem azért, mert láttam az utat, amit bejárt, hogy amikor problémája volt, segítséget kért – más szóval a kitartásáért, amit végig tanúsított –, és tudom, hogy ez hihetetlenül nehéz. Szóval, például amikor sokan látják ezeket a sztárokat a tévében, akik olyan sikeresnek vannak ábrázolva, pedig szegénységből jöttek, vagy fizikai munkások voltak, és tehetségesek, akkor mi van azokkal, akiknek nincs ilyen kiemelkedő tehetségük? Másrészt pedig azt az üzenetet közvetíti, hogy „Ó, hát akkor én nem fogom tudni megcsinálni”. Pontosan ezt közvetítik nekik egyes tanárok, akik nem empatikusak, hanem azt mondják, hogy soha nem fogsz semmire sem menni. És ezt sokkal könnyebb elhinni, főleg ha voltak olyan traumatikus élményeid, amelyek hozzájárulnak ehhez, úgyhogy szerintem ez tényleg nehéz, és erről soha senki nem beszél, csak a kitörésről, mert az az egyetlen lehetőség, de ez nagyon megnehezíti a dolgot.

Zsófia: Igen, és most jutott eszembe, hogy van még egy bonyolító tényező. Azt hiszem, manapság a legtöbb gyermek és fiatal látja, hogy a szüleik nem tudnak munkát találni, vagy nagyon rossz munkát kapnak, és nagyon nehéz dolgozni, de ugyanakkor az interneten olyan influencerekkel találkoznak, akik különösebb tehetség vagy tartalom nélkül is nagyon népszerűek, és ezzel pénzt keresnek. Szóval szerintem ez is eltorzítja azt a képet, hogy ki a

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

sikeres, vagy mit jelent ma Magyarországon és általában a világban a siker. Szóval mindig van valami új, amit figyelembe kell venni.

Anita: És mondjuk, nem tudom, hogy feltennéd-e ezt a kérdést, de ahogy mi segíthetnénk ebben – mindig ezt mondom, mert ez az én saját tapasztalatom is –, az az, hogy szerintem meg kell szüntetni ezt a fajta szegregált oktatást és szegregált lakhatást. Magyarország nem törekszik ezeknek a szegregált területeknek a felszámolására, sőt, nem is tudom, mikor törekedett erre valaha. Az 1990-es években jártam általános iskolába, és én is egy szegregált közösségben nőttem fel, egy szegregált oktatási rendszerben, vagy inkább szegregált oktatást kaptam ott, ami később, a középiskolai tanulmányaim során nagyon nyilvánvalóvá vált. Úgy gondolom tehát, hogy jó taktika lenne egy kicsit megreformálni az oktatási rendszert, és megfelelő képzést és felkészítést biztosítani a tanároknak, akár a traumára is összpontosítva, hogy mindenki hozzáférjen a minőségi oktatáshoz, ami végső soron az egyik alapvető jogunk.

K: A nehézségekkel kapcsolatban szeretném megkérdezni, hogy az iskola fenntartása önmagában egyszerű feladat-e? Ez a fajta iskola külföldön nem túl ismert, legalábbis abból, amit eddig hallottam. Szóval, beszélne röviden arról, hogyan indult el Magyarországon, és hogyan hanyatlott le? Nem hiszem, hogy sok olyan iskola van a magukén kívül, amely ennyire akarta túlélni ezt az időszakot, szóval ha erről beszélne...

Zsófia: Nem hiszem, hogy hanyatlott volna, inkább kettészakadt. Bizonyára nagyon eltérő elképzeléseink vannak arról, hogyan szeretnénk ezt csinálni, mint a hallgatói szervezetnek. De megpróbálom nagyon röviden elmagyarázni, hogy a rendszerváltás után ez valóban magyar jelenségként alakult ki. Egyébként az első tanulmányi körök éppen itt, Baranyában indultak, így a tanulmányi kör mozgalom alapítóit helyi személyeknek tekinthetjük. Ezt azért említem, mert szerintem vannak igazán jó tanulócsoportok az országban. Több is van, többek között itt Baranyában is, amelyek munkáját nagyra becsülöm. És az a tény, hogy ez a rendszerváltás után jött létre kifejezetten a helyzet megváltoztatása érdekében, vagyis nyilvánvalóan a bányászatban bekövetkezett munkahelyek számának csökkenése miatt, és azért, hogy a munkásosztály gyermekeit az oktatásba terelje azáltal, hogy magántanítást vagy korrepetálást biztosít azoknak a gyerekeknek, akiknek nehézséget okoz az iskola. És ennek volt egy közösségépítő vonatkozása is. Mellesleg ezeket jellemzően falvakban, hátrányos helyzetű térségekben és nagyon nehéz körülmények között élő falvakban hozták létre. Tehát ez kifejezetten egy olyan erőfeszítés volt, amely lehetőségeket teremtett és kompenzálta a hátrányokat. Aztán 2019-ig, úgy gondolom, az iskolák többségét uniós támogatásokból finanszírozták. Majd 2019-ben intézményesítették, és az iskolák finanszírozása a szociális jogszabályok hatálya alá került, de nem kaptak normatív támogatást; helyette van egy állami támogatás az iskolák fenntartására, amelyet változó időközönként hirdetnek meg. Erről megoszlanak a vélemények. Mi nem vagyunk tagjai ennek az intézményi rendszernek, így nincs első kézből származó ismeretem arról, mennyire nehéz megfelelni ennek a pályázatnak a követelményeinek, vagy mennyire jövedelmező az az összeg, amit ezzel el lehet nyerni. Az én szemszögemből azonban úgy tűnik, hogy ezek a pályázatok viszonylag kevés pénzből megvalósíthatók, de jelentős adminisztratív terhet jelentenek, és a keret nagyon korlátozó. Így egy kicsit úgy érzem, hogy mivel a tanítást a minisztérium által jóváhagyott eljárások szerint, a minisztérium által jóváhagyott nyitvatartási időben vagy időpontokban kell végezni, egy kicsit úgy érzem, hogy ez egyfajta

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

árnyékinstitúcióvá vált, amelyet ilyennek is ismertek el. Tehát, rendben, az oktatási rendszerünk olyan, hogy sok olyan gyermek van, aki nem tud tanulni, vagy akit nem lehet a többiekkel együtt tanítani, és nem tudunk nekik megfelelő oktatást biztosítani, ezért létrehozták ezt a párhuzamos intézményt, ahová elküldhetjük azokat a gyermekeket, akikkel már nem igazán akarunk foglalkozni az iskolában. És ez nyilvánvalóan az egész dolog leegyszerűsítése. Úgy gondolom, hogy nagy eredmény volt az állam részéről, hogy sikerült biztosítaniuk a rendszeres támogatást ezeknek a szervezeteknek, de ha a nagy képet nézzük, akkor valószínű, hogy a kormánynak javítania kellene az oktatás minőségén, diverzifikálnia kellene az oktatást, és személyre szabottabbá kellene tennie. Akkor tényleg segíthetnénk ezeken a problémákon, ahelyett, hogy csak elismerjük, hogy sok civil szervezet végzi az állam munkáját a lehetőségein felül, és időnként adunk nekik egy kis pénzt, mert nyilvánvalóan az állam munkáját végezzük, ahogyan a többi magántanfolyam-központ is.

Anita: Szerintem jó lenne megváltoztatni ezt a gondolkodásmódot a magántanfolyamokkal kapcsolatban, mert, ahogy Zsófi is mondta, nagyszerű, hogy nem szegregált módon működünk, hanem nagyon sokszínű közösségünk van, ami az oktatás lényege is. Mert az oktatás lényege az, hogy különböző társadalmi háttérrel rendelkező gyerekek kapcsolatba kerüljenek egymással, együtt dolgozzanak és játszanak. Szerintem a magántanfolyamokról mindenki úgy gondolja, hogy azok elszigetelt környezetben jönnek létre, csak hátrányos helyzetű gyerekeket kellene befogadniuk, és sajnos még a tanárok is mindig azt gondolják, hogy ha nem tudják, mit kezdjenek egy gyerekkel, akkor egyszerűen elküldhetik ezekre a magántanfolyamokra, és szerintem ez rossz üzenetet közvetít, és a gyerekeknek sem jó üzenet. Nem erre valók ezek az iskolák. És most láttam például, hogy az iskolai támogatási kérelmek sajnos nagyon bürokratikusak, és hogy sok iskolának nagyon kevés pénzből kell működnie. Most az is elvárás, hogy a középiskolás diákok – nem tudom, hány középiskolás diáknak kellene lennie az iskolákban; van egy kvóta – és ismét: nem az állam vagy a rendszer akadályozza meg ezeket a gyerekeket abban, hogy befejezzék az iskolát, és megkapják a megfelelő oktatást, tanárokat, képzést stb., hanem ismét áthárítja a felelősséget. Ha nincs meg a kvóta, akkor nem kapsz elég pénzt ahhoz, hogy kifizessed a négyórás alkalmazottadat, aki csak hobbi szinten tud ott dolgozni, mert nem kap elég pénzt a megélhetéséhez.

Zsófia: Mindenesetre érdemes megemlíteni, hogy 2013-ban nyertünk egy uniós pályázatot, amit az iskola elindítására használtunk fel, vagyis egy ilyen iskola keretein belül kezdtünk el működni. Aztán 2016-ban, 2015–2016-ban volt egy újabb pályázati felhívás, amely az első pályázati felhívás volt Magyarországon abban az uniós finanszírozási ciklusban, és ez a pályázati felhívás a „Tanoda-csalás" néven vált híressé. A már működő tanulóközpontok többsége – amelyek nem csak három éve, mint mi, hanem 15–20 éve működtek – nem nyert, hanem olyan szervezetek nyertek, amelyek a semmiből nőttek fel. És itt, Pécsen, illetve Pécs közelében, Pogányon indult egy iskola, ahol a KSH adatai szerint nulla volt a hátrányos helyzetű gyermekek száma. Ez nagyon gyanús volt, és felháborodást váltott ki, ezért a minisztérium újabb pályázatot hirdetett meg alacsonyabb összeggel. Az első fordulóban szakmai okokból elutasítottak minket, és az akkori társelnököm és én annyira dühösek lettünk, hogy azt mondtam: „Oké, benyújtom ezt újra ugyanazzal a szakmai tervvel, és ha nyer, akkor nyer", mert nem volt más ötletünk, hogyan finanszírozzuk a működésünket, és nyilvánvalóan ugyanaz nyert, amit az előző fordulóban elutasítottak. Akkor elhatároztam, hogy ha lehetséges, nem pályázunk olyan támogatásokra, amelyek feltétele a magyar állomás fenntartása, mert évről évre világos volt, hogy a szakmaiság nem számít ezeknél a támogatásoknál, és idő- és energiapazarlás volt, szóval ez volt az egyik ok. A másik, amiről már beszéltünk, az volt, hogy befogadó helyet akartunk létrehozni, nem pedig elkülönített

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

helyet, hanem azt akartuk terjeszteni itt Pécsen, hogy ez egy jó hely, ez egy jó közösség, és bárki csatlakozhat, nem csak azok, akiknek tanulási nehézségeik vannak. Vannak tanulási nehézségeid, vagy nem is tudom, nehéz háttérből származol, de legyünk itt együtt; ismerkedjünk meg különböző társadalmi háttérrel rendelkező emberekkel, hogy kicsit megismerhessék egymást.

K: És mik a jövőbeli elképzeléseitek? Milyen terveitek vannak a közeljövőre nézve, amit megosztanátok velünk?

Anita: Nagyon-nagyon sok ötletünk van. Az a helyzet, hogy szerintem soha nem fogunk kifogyni az ötletekből. Amikor anyagi szempontból kicsit gyengébbek vagyunk, amikor küzdünk, és soha nem tudjuk, mit hoz a holnap, de rengeteg inspiráló ötletünk van, amivel pénzt tudunk keresni. De ez azért van, mert, nos, nem a terv szerint alakulnak a dolgok, és ez kár, de rengeteg plusz munkánk van az alapvető tevékenységünk mellett, mert ezek a dolgok összefüggenek egymással, és mindig szeretünk új dolgokat bevezetni, ami rengeteg munkát jelent. Szóval szerintem még mindig rengeteg tervünk van.

Zsófia: Igen, mert szeretném ezt egy kicsit pontosítani, mert szerintem tavaly, vagy nem, idén elején kezdtünk el tudatosabban gondolkodni ezen, aztán kidolgoztunk egy ötéves stratégiát, és most azt hiszem, hogy mi, a vezetőségben, elég jól tudjuk, mi érdekel minket, és mi illik ebbe bele. Nyilván a finanszírozás mindig egy kicsit... nos, csak arról van szó, hogy ez egy olyan program, amelyet még nem terveztünk stratégiailag elindítani, de talán előre kellene hoznunk, mert most van pályázati felhívás rá, szóval nyilván ez egy nehéz döntés, de szerintem egyébként is... Úgy gondolom, mindenképpen tervünk, hogy megtartsuk a jelenlegi mentorálási rendszerünket, amelynek alapja, hogy egy mentorhoz csak néhány mentorált tartozik, mert így a figyelem valóban személyre szabott lehet, és azt is szeretnénk, hogy akkreditált képzésünket a lehető legtöbb szakember számára, a lehető leggyakrabban elérhetővé tegyük. Anita csoportjának pedig mindig vannak új ötletei, amelyekre továbbra is összpontosítunk, így az önkéntes program folyamatosan fejlődik, és mindig apró, tudatos lépéseket teszünk ennek érdekében. Úgy gondolom, hogy az elmúlt években már sokat haladtunk előre ezen a területen, és folyamatosan fejlesztjük és alakítjuk, hogy igazán jó legyen.

Anita: Igen, és szerintem az önkéntesek is szívesen jönnek hozzánk. Vagyis megéri nekik, mert bekapcsolódhatnak és profitálhatnak belőle. Igyekszünk biztosítani, hogy sok olyan szakmai tudást szerezzenek, amit mi az évek során felhalmoztunk, hogy képzésekre küldhessük őket, vagy hogy mi magunk tartsunk képzéseket, így sok pozitív visszajelzést kapunk arról, milyen nagyszerű, hogy egy pszichológus vagy tanár személyesen találkozhat a gyerekekkel, és olyan problémákkal foglalkozhat, amelyekkel az osztályteremben nem találkoznának.

Zsófia: Elnézést, de akkor eszembe jutott két terv, amit már beépítettünk a stratégiánkba, de az egyiket később, jövőre indítjuk el, a másikat pedig még későbbre terveztük. Az egyik az, hogy régebben volt egy programunk, egy otthoni mesemondó program, ami segített csökkenteni a gyerekek iskolába lépéskor fennálló lemaradását. Itt önkéntesekkel látogattuk meg a családokat, és együtt olvastunk meséket, és most azt tervezzük, hogy ezt újraindítjuk az egyetemmel együttműködve, vagy az egyik egyetemista segítségével, és ez egy nagyobb kérdés, de szerintünk nagyon fontos, hogy tegyünk valamit ez ellen a lemaradás ellen, mert általában mindenki eljut a nyolcadik osztályig, és aztán nem igazán értik a szakmát. Azonban nincs teljesen tiszta képünk arról, hogy miért történik ez, ezért valószínűleg először ezt kutatnánk, nem csak itt Pécsen, hanem országos szinten más szervezetek bevonásával is,

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

és erre koncentrálnánk, vagy megvizsgálnánk, mi történik a középfokú oktatásban, ami megakadályozza a gyerekeket abban, hogy továbbhaladjanak, és ezután, ennek alapján , elgondolkodhatnánk valamilyen mentorprogram felállításán. Erre vannak remek példák, még itt a városban is, amit most ismerünk meg, például a Manna Alapítvány, és szerintem ezek jó modellek lehetnek.

K: Nagyon köszönöm! Egy utolsó kérdés: milyen üzenete van a diákoknak? Hogyan tudnak segíteni Önnek, akár önkéntesként, akár támogatással?

Zsófia: Határozottan az önkéntes munkát emelném ki, mert jelenleg is toborozunk, így ha a diákok felkeresik az elmenytarpecs.hu oldalt, az „Önkéntesség" menüpont alatt megnézhetik, hogyan csatlakozhatnak hozzánk, mik a feltételek, és ott találják meg a jelentkezési űrlapot is. Mindenkit nagyon bátorítanék erre, mert szerintem nagyon jó közösségünk van, és ez mindig tükröződik az önkéntesek visszajelzéseiben és a összetartó, támogató környezetben, és ők egy nagyszerű közösséget alkotnak a gyerekekkel. Másrészt szerintem ez szakmailag is jó gyakorlati képzési lehetőség, ahogyan az önkéntesek is említették visszajelzéseikben. Mindig szükségünk van önkéntesekre, nem azért, mert nem kapunk központi támogatást, hanem mert teljes mértékben alulról működünk. Szervezeti szempontból a költségvetésünk körülbelül fele magán- és vállalati adományokból származik. A legnagyobb segítség természetesen a rendszeres támogatás, így ha valaki havonta rendszeresen átutal akár csak ezer vagy kétezer forintot, az számunkra nagyon kiszámítható és nagyon jó támogatási forma. Őszintén hiszem, hogy minden apró összeg számít. Ugyanolyan meghatódok, ha valaki ezer forintot adományoz, mint amikor tízezer forintot adományoz, mert nem az összeg a fontos, hanem a rendszeresség és a kiszámíthatóság. Minden szükséges információt megtalálhatnak erről a honlapunkon. Készítünk egy rendszeres támogatói hírlevelet, így folyamatos visszajelzést adunk arról, hogyan használjuk fel ezeket az adományokat, és igyekszünk létrehozni és ápolni a támogatók közösségét. Tehát ezekkel a két módszerrel, és amikor a panelbeszélgetésekre kerül sor.

Anita: Igen, igen, keressenek meg minket a Facebookon; rendezvényeket szervezünk, mindenki szívesen látott. Legközelebb, szeptember 29-én, itt leszünk a Kultúr Cafében 17:30-tól... Mindenki szívesen látott, és akkor együtt beszélgethetünk.

Zsófi: Igen, mert szerintem ez a társadalmi kérdés, amivel foglalkozunk, nagyon fontos kérdés, és persze szervezetként tudunk segíteni, de az is nagy segítség, ha elindul ez a párbeszéd, és minél több ember tudja, hogy három kilométerre attól a helytől, ahol most ülünk és beszélgetünk, három kilométerre vannak olyan családok, akik folyóvíz nélküli házakban élnek. És szerintem nagyon fontos, hogy így beszélgessünk egymással, hogy közelebb kerüljünk egymáshoz, úgyhogy szerintem ez nagy segítség lehet.

K: Nagyon köszönöm, hogy elfogadtad a meghívást és hogy beszélgettünk. Szia!

Zs-A.: Viszlát!

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.